

FİTOTERAPÖTİKLER-II

JİNEKOLOJİDE KULLANILAN DROGLAR

PROF.DR. M. LEVENT ALTUN

KADIN ÜREME ORGANLARI

- **Ovaryum:** Pelvis duvarlarında bulunan fossa ovarica denilen çukurluk içinde bulunur.
- **Tuba uterina:** Uterusun köşeleriyle ovaryum arasında uzanan 15-18 cm uzunluğundaki kısımdır.
- **Uterus (Döl yatağı=Rahim):** Yumurtayı muhafaza eden, gelişimi sırasında embriyonun bütün ihtiyaçlarını sağlayan ve süresi dolunca bebeğin doğmasını temin eden organdır.
- **Vagina:** Kas ve zardan yapılmış boru şeklinde bir organdır.
- **Vulva:** Kadında dış genital organlarının tümüne denir.

SİKLUS BOZUKLUKLARI

- 1) **Hipermenore**: Şiddetli adet kanamasıdır. 2-7 gün arasında süren, normal adet kanamasının günlük miktarının 150 cc üzerinde olması halidir.
- 2) **Hipomenore**: Normal adet kanamasındaki kan miktarının alt sınır olan 20 cc'nin altında olması halidir.
- 3) **Polimenore**: Sık adet kanamasıdır. Menstruasyonun 25-32 günde bir yerine daha kısa aralıklarla meydana gelmesidir.
- 4) **Oligomenore**: Geç adet kanamasıdır. Adetler arasındaki sürenin 35 günden fazla olmasıdır.
- 5) **Premenstruel Kanama**: Adet öncesi kanamadır. Normal adet başlamasından ortalama 3-7 gün önce başlayan az kanama ya da kanlı akıntı halidir.

SİKLUS BOZUKLUKLARI

- **6) Postmenstruel Kanama:** Adet sonrası kanamadır. Normal seyreden adetten sonra 1-2 günlük kanamasız dönemi takiben meydana gelen adete benzeyen bazen 1 hafta bile devam edebilen kanamalar.
- **7) Ovulasyon Kanaması:** Ara kanamasıdır. Ovulasyon zamanından önce genelde siklusun 11-13.günleri arasında sancıyla birlikte görülen kanama halidir.
- **8) Amenore:** Adet görememe halidir. Siklus bozukluklarının en ağır şekli olarak ifade edilir. Primer ve sekonder diye 2 tipi vardır.

SİKLUS BOZUKLUKLARI

- 9) **Dismenore:** Sancılı adet halidir. Şiddetli karın ağrısı, iştahsızlık, bulantı, kusma, ishal, baş ağrısı, sinir bozukluğu gibi semptomlar görülür.
- 10) **Disfonksiyonel Kanamalar:** Ovaryum olgunlaştığı halde çatlamaz ve ovulasyon olmaz. Çatlamayan folikül aşırı östrojen hormonu salgılayarak endometriyumda hiperproliferasyon ve kistik glanduler hiperplaziye neden olur.

SİKLUS BOZUKLUKLARI

- 11) Premenstruel Sendrom (PMS) (Premenstruel Gerginlik): Bazı kadınlarda menstruasyondan önceki son 10 gün içinde meydana gelen ve adet başlamasına kadar süren baş ağrısı, ödem, taşikardi, mide-bağırsak bozukluğu, romatizmal ağrılar, baş dönmesi, bulantı, kusma gibi bedensel; sinirlilik, depresyon gibi ruhsal şikayetlerin hepsine birden PMS adı verilir.
- 12) Menoraji: Menstruasyonun normalden daha uzun devam etmesi halidir. Hem kanama miktarı hem de süresinde artış söz konusudur.

SİKLUS BOZUKLUKLARI

- 13) **Metroraji**: İki adet arasında gayrimuntazam kanama halidir.
- 14) **Ara sancısı**: Ovulasyon günlerine rastlayan zamanda göbük altında hissedilen ve bir kaç saat devam eden bazen kolik tarzında hissedilen ağrılarıdır.

KADIN HAYATININ DEVRELERİ

- 1) Yeni doğan kız çocuğunun ilk 10 günlük devresi
- 2) Çocukluk devri
- 3) Buluğ devresi
- 4) Cinsel olgunluk devri
- 5) Klimaktaryum devri: Çocuk yapma kabiliyetinin yavaş yavaş kaybolduğu 45-60 yaşlar arasını içine alan devre.
- 6) Menopoz: Klimaktaryum devri içinde, kadının son adedini gördükten sonra ihtiyarlık devrine kadar uzanan zamanı içine alır.
- 7) İhtiyarlık: 60 yaşından sonraki dönemdir.

JİNEKOLOJİDE KULLANILAN BİTKİLER

- *Cimicifuga racemosa* L. (Ranunculaceae) (Black Cohosh)
- Çok yıllık bitki
- Doğu Amerika'da ormanlarda yetişir.
- Rizom ve kökleri drog olarak kull.
- %15-20 reçine
- Triterpenik yapıda AKTEİN ve CİMİCİFUGOZİD taşır.
- PMS denilen yaygın olarak abdominal ağrı, göğüste ağrı, anksiyete, depresyon, kilo alma ile kendini gösteren hastalıkta kull.
- Dismenorede kull.
- Östrojenik aktivitesi de vardır.

Cimicifuga racemosa L. (Ranunculaceae) (Black Cohosh)

- Toz edilmiş köklerinden hazırlanan kökleri kullanılır.
- Kötü tat ve kokusunu maskeleyerek için balla karıştırılır.
- Günlük dozu 40-200 mg
- **Rhizoma Cimicifugae** droğunun **REMIFEMIN®** isimli preparatı vardır. Bu preparat (20 mg tablet-ithal) menopozda sıcak basmasına ve terlemeye karşı kullanılır. Ayrıca sancılı adet dönemlerini rahatlatmak için kullanılır.
- Bradikardi, tremor gibi yan etkiler görülebilir.
- Alman komisyon E onaylıdır.

Vitex agnus-castus L. (Verbenaceae) (Chaste Tree Berry) (Hayıt)

- Bitkinin olgun meyveleri drog olarak kullanılır (Fr. Agni- Casti).
- Yaprakları el biçiminde parçalı, mavimsi renkte çiçekli, çalı görünümünde bir ağaç
- Meyvesi küre biçiminde 3mm çapta, sert, özel kokulu, acımsı lezzette
- Güneybatı Avrupa, Batı Asya ve Akdeniz ülkelerinde yetişir.
- Anadolu'da yaygındır.
- Kurutulmuş meyvelerin %2-5'lik infüzyonu kullanılır.
- Menstrual sıkıntılar ve menopozda kullanılır.

Vitex agnus-castus L. (Chaste Tree Berry) (Hayıt)

- Avrupada ve ABD'de herbal marketlerde satılmaktadır.
- Kapsül, dekoksiyon, infüzyon, kurutulmuş meyve, ekstre, tentürü kullanılır.
- Kuru meyvenin günlük dozu 20 mg
- Amenore ve PMS'de tavsiye edilir.
- Meme ağrılarında kullanılır.
- Okubin ve Agnusit isimli iridoit heterozitleri; flavonoitler, UY ve sabit yağ taşır.

Vitex agnus-castus L. (Chaste Tree Berry) (Hayıt)

- Yan etki olarak nadiren ciltte kaşıntılar görülebilir.
- Almanya'da AGNOLYT® (meyveden hazırlanan 1:5 tentür-9 g), STROTAN® ve AGNUCASTON® adlı preparatları vardır.
- Başka droglarla kombinasyonu tavsiye edilmez.
- Alman komisyon E onaylıdır.

Oenothera biennis (Onagraceae) (Evening Primrose Oil)

- Kuzey Amerika'da yetişir.
- Büyük çiçekli ve küçük kırmızı tohumları var.
- Tohumlar %15-20 sabit yağ taşır.
- Yağın %8'ni GLA (GamaLinolenikAsit) oluşturur.
- GLA Prostaglandin E₁'in prekürsörüdür.
- Tohumlarda bulunan GLA'den dolayı PMS'de ve meme ağrılarında kull.
- Günde 3 defa 25 mg dozda kullanılır.
- PMS'de 2-3 günlük tedavi uygulanır.
- **COM FUGA KAPSÜL –KOMBİNE® (100 mg EPO)**

Viburnum prunifolium L. (Caprifoliaceae)

- Kuzey Amerika'da doğal olarak yetişir.
- Çalı veya küçük ağaççık formunda, oval yapraklıdır.
- Tedavide kırmızı-kahverengi ağaç kabukları ve gövdesi kullanılır.
- Kabuklarının taşıdığı skopoletinden (6-metoksi-7-hidroksi kumarin) dolayı uterustaki kasları gevşettiği ve kanamaları durdurup ağrıyı kestiği bilinmektedir.
- Ayrıca uterotonik olup menopozda da kullanılır.

Zingiber officinale Roscoe (Zingiberaceae) (GINGER)

- 100 cm yükseklikte, kamyş görünüşünde, çok yıllık, otsu bir bitki
- Kurutulmuş rizomları kullanılır. (Rh. Zingiberis)
- Mızrak şeklinde yaprakları var
- Sarı renkli çiçekleri toplu halde
- Güney Asya, Hindistan, Batı Afrika'da yetişir.
- Rizomları;
- %1-2 UY ve % 5-8 reçine taşır
- UY bileşiminde; fellandren, kamfen, ökaliptol, sitral, borneol gibi monoterpenler
- Zingiberen, bizabolen gibi de seskiterpenler taşır.

Zingiber officinale Roscoe (Zingiberaceae) (GINGER)

- Zencefilin karakteristik kokusunu veren maddeler **gingerol** denilen fenolik yapıdaki homologların karışımıdır.
- Zencefilin kokusunu veren bir başka bileşik de gingerollerin %2'lik KOH çözeltisiyle kaynatılmasıyla meydana gelen **ZINGERON**'dur.
- Drog menstrual düzensizliklerde kullanılır.

Zingiber officinale Roscoe (Zingiberaceae) (GINGER)

- Günde 3-10 g taze bitki veya 2-4 g kurutulmuş bitki kullanılır.
- Kapsül, tentür, çay, ekstre şeklinde hazırlanır.
- Rizomlar günde 4 kez 250 mg dozda hamilelerde görülen bulantıları önlemek için kullanılır.
- Ayrıca *Ginkgo biloba* ile kombine halde de kullanılır.
- Rizomların sedatif etkisi de vardır.
- GINGER® kapsül müstahzarı var.

Passiflora incarnata L.

(Passifloraceae) (Passion Flower)

- Amerika'nın güney doğusunda doğal olarak yetişir.
- Ülkemizde çarkıfelek ismiyle süs bitkisi olarak kültürü yapılır.
- İndol tipi alkaloidlerden harman alkaloidi taşır.
- Kurutulmuş çiçek ve meyveleri tedavide kull.
- Konsantre damla, ekstre, infüzyonu ve tentürü hazırlanır.
- Menstrual ağrılarda iyi tahamül edilen trankilizan olarak kull.

Passiflora incarnata L. (Passifloraceae) (Passion Flower)

- Alman Komisyon E tarafından onaylanmış olup PMS'de anksiyolitik ve sedatif olarak kull.
- **PASSIFLORA-KAPSÜL®** (300 mg total flavonoit) (viteksin üzerinden hesaplanmış) **ALORA®** , **SEDAFLORA®** diye müstahzarları var.

Pulsatilla vulgaris Miller
(*Anemone pulsatilla* L.)
(Ranunculaceae) (Pulsatilla)

- Doğu Avrupa'da yetişir.
- **Kurutulmuş** toprak üstü kısımları tedavide kullanılır.
- Menstrual krampların önlenmesinde kull.
- Dekoksiyon, infüzyon, sıvı ekstre ve tentürü hazırlanır.
- **LAKRIMA ®** diye kombine müstahzarı var.